

Monika Helfer: Roskaväkeä

[PM/30 ADMIN](#)

Valloittava sukutarina – RIITTA VAISMAA (15.4.2021)

Roskaväkeä on kiehtova, monipolvinen ja monta sukupolvea kattava sukutarina, joka perustuu kirjailija Monika Helferin oman suvun vaiheisiin. Helfer uskaltaa irrottaa kertomuksensa realiteeteista; monin paikoin *Roskaväkeä* lähenee maagista realismia. Se liioittelee ja irrottelee surutta, ja totuus näyttää viehättävästi erilaiselta sen mukaan, kenen näkökulma kulloinkin on keskiössä.

Monika Helfer (s. 1947) on itävaltalaiskirjailija, joka on kirjoittanut monipuolisesti eri genreihin kuuluvia teoksia, romaaneita ja lastenkirjoja. Hän on saanut laajasta tuotannostaan tunnustuksia omassa maassaan. *Roskaväkeä* on ensimmäinen Helferiltä suomennettu teos. Sen tuo luettavaksemme vuonna 2018 Ylöjärven Mutalaan perustettu pienkustantamo Huippu. Kustantamo keskittyy saksankieliseen kirjallisuuteen ja ilmoittaa tehtäväkseen julkaista valtavirrasta erottuvia lukuelämyksiä ja ylläpitää laajaa

näköalaa eurooppalaiseen kirjallisuuteen. Huipun takana on suomentaja Anne Kilpi, joka on myös *Roskaväen* kääntäjä.

Roskaväkeä alkaa ensimmäisen maailmansodan ajasta ja kurkottaa nykyaikaan saakka. Kaunis Maria ja komea Josef asustavat lapsineen vuoristoseudulla niin kaukana muusta asutuksesta, että seudun ei luulisi kelpaavan muille kuin roskaväelle. Helfer – tai Kilpi? – kirjoittaa roskaväen väliin isolla alkukirjaimella kuin Marian ja Josefin sukukunnan sukunimenä ja välistä yleisnimenä. Aina ei voi olla varma, onko kyse nimellä leikittelystä vai sanan sattumanvaraisesta kirjoitusasusta. Nimellä olisi suonut leikiteltävän johdonmukaisemmin.

Roskaväen minäkertoja on kirjailija itse. Kerronta soljuu sujuvasti henkilöistä ja vuosista ja vuosikymmenistä toiseen. Aikahypyt Helfer toteuttaa todella taitavasti. Minäkertoja unohtuu pitkiksi ajoiksi, kunnes hämmentävästi mutta samalla hauskasti Helfer selventää, mitä sukua eri henkilöt ovat Helferille tai siis minälle. Oikeastaan *Roskaväessä* on rinnan sekä minäkertoja että kaikkietävä kolmannen persoonan kertoja. Ratkaisu alkuun hieman ihmetyttää, mutta teoksen edetessä se viehättää ja on lopulta kaikin puolin mainiosti toteutettu.

Tarina alkaa ensimmäisen maailmansodan vuosista. Kaunis Maria jää vedettömään ja sähköttömään mökiin neljän lapsen kanssa, kun komea Josef komennetaan sotatoimiin. Josef sopii liikekumppaninsa pormestarin kanssa, että tämä pitää Mariaa silmällä. Miesten liiketoimien laadusta ei kerrota; niistä ei ehkä ole hyväkään tietää. Ne kuitenkin tuovat perheen ainoan elannon.

Pormestari ottaa Marian mukaansa markkinoille, missä saksalainen Georg iskee silmänsä kaunottareen. Georg käy muutaman kerran Roskaväen mökissä. Koko perhe pitää Georgista, ja pian Maria on raskaana. Kukaan ei silti voi olla varma, kuka on lapsen siittänyt. Josefin lomat eivät kuitenkaan oikein tahdo sopia aikatauluun. Pormestari polttaa päreensä. Ei kuitenkaan siksi, että Georg on ollut asialla, vaan siksi, että hän on itse korviaan myöten ihastunut Mariaan. Maria itse sanoo, ettei hän ole elämässään ollut rakastunut kehenkään muuhun kuin Georgiin, vaikka hän rakastaa Josefia.

Syntyy tyttö, joka on minäkertojan äiti. Josef ei kertaakaan puhu työlle saati koske tähän. Tytön jälkeen Marialle ja Josefille syntyy vielä kaksi lasta.

Helfer kertoo Marian ja Josefin tarinan lisäksi kaikkien seitsemän lapsen elämät lapsuudesta vanhuuteen saakka. Eniten tietoa suvun vaiheista minäkertoja saa vanhaksi elävältä tädiltään, äitinsä isoltasisikolta. Helfer tekee henkilöistään loistavia tyypittelyjä. Juuri ne vievät kerrontaa kohti maagista realismia.

Roskaväen tyyli vaihtelee. Aika ajoin sujuvan kerronnan keskeyttävät kappaleet, jota koostuvat lyhyiden lauseiden kimpuista. Kaikki sanaryhmät eivät ole edes lauseita. En osaa sanoa, onko Helfer toteuttanut

nämä saksaksi sujuvammin kuin mihin suomentaja on päätynt. Suomeksi edes muutama predikaatti olisi saattanut sujuvoittaa tekstiä.

Roskaväen suomennos on monin paikoin ongelmallinen. Teoksessa mainitaan yleisestä käytännöstä poiketen suomentajan lisäksi kielenhuollon ja oikoluvun tekijä. Se oikein korostaa seikkaa, että kielenhuoltoa *Roskaväen* suomennos olisi kipeästi tarvinnut. Kielenhuolto ei näytä ammattilaisen työltä, koska silkkoja kielivirheitä on niin lukuisia, että ne paikoin häiritsevät lukemista.

Monika Helfer: *Roskaväkeä* (Die Bagage). Suom. Anne Kilpi. Huippu 2021. 185 s.

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko